

Handleiding Mentorles Sexting (mei 2016)

Algemeen

Doel

Het doel van de online lessen is docenten op het voortgezet onderwijs een leidraad te bieden om te praten met leerlingen over onderwerpen die niet binnen het verplichte curriculum vallen, maar wel actueel en relevant zijn.

Doelgroep

De lessen zijn bedoeld voor leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs in de leeftijd van 13 tot 16 jaar. Toch staat deze leeftijd niet vast. U kunt zelf per les bekijken of u het geschikt vindt voor de leeftijd en het niveau van uw klas. Sommige lessen kunnen wellicht nog aan groep 8-leerlingen gegeven worden of aan bovenbouw leerlingen van het voortgezet onderwijs.

Opbouw

Al onze lessen zijn opgebouwd uit zes elementen:

1. Intro

De docent introduceert het onderwerp van de les met behulp van een 'haakje': een opdracht of ander element waarmee de relevantie van het thema van de les duidelijk gemaakt wordt en de interesse van leerlingen gewekt. Er wordt bijvoorbeeld een link gelegd met wat ze al weten of er wordt onderzocht hoe ze over het onderwerp denken. In bepaalde lessen is de Intro een filmpje waarin vragen worden gesteld. De video stopt dan even en **wanneer het goede antwoord is gegeven**, gaat de video weer verder.

2. Kennis

In het tweede blokje wordt de eigen ervaring en/of kennis van de leerling aangevuld met de nodige kennis (theorie, informatie en/of instructie).

3. Video

In dit blok staan één of meerdere video's. Deze video's dienen ter ondersteuning van het kennisgedeelte, laten situaties zien uit de praktijk of zijn een vrolijke noot om het onderwerp wat luchtiger te maken. Sommige video's zijn bedoeld om leerlingen alvast aan het denken te zetten. Dat gebeurt dan door vragen die in de video gesteld worden. De video stopt dan even en **wanneer het goede antwoord is gegeven**, gaat de video weer verder. Andere video's bevatten geen vragen in de video zelf. Op de video-pagina staan dan vragen die u klassikaal kunt behandelen of u kunt de video's nabespreken zonder gerichte vragen.

4. Discussie

Het doel van het discussie-element is door middel van stellingen of vragen het gesprek met de leerlingen echt op gang te krijgen. U kunt dat doen aan de hand van de vragen die hier

geformuleerd zijn, maar u kunt ook zelf vragen formuleren of inspelen op wat er gezegd wordt, of wat speelt in de klas.

5. Kahoot!

Een Kahoot is een online quiz met vierkeuzevragen over het behandelde onderwerp. Leerlingen kunnen via hun smartphone, tablet of laptop met een code inloggen en tegen elkaar spelen. Diegene die het snelst de meeste juiste antwoorden op de vragen geeft, krijgt de meeste punten en wint. Op deze manier wordt hun kennis op een speelse manier getoetst.

6. To Do

De afronding zorgt ervoor dat leerlingen nadenken over wat er besproken is en wat dat betekent voor ze. U vindt in dit onderdeel opdrachten waar leerlingen individueel, in tweetallen of in groepjes mee aan de slag kunnen. Wanneer er onvoldoende ruimte is, kunt u deze ook gebruiken als huiswerkopdracht.

De les is lineair opgebouwd. Dat wil zeggen: u kunt van links naar rechts de zes blokken doorlopen. Maar u kunt natuurlijk ook zelf een eigen lijn bepalen. Zeker wanneer u de lessen meermalen geeft, gaat u een eigen voorkeur ontwikkelen. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de leeftijd en niveau van de leerlingen.

U kunt voor een groot deel zelf bepalen welke elementen u klassikaal, individueel of in groepjes wilt doen. Wanneer u een klas met iPads heeft bijvoorbeeld, kunnen leerlingen elementen uit de les zelfstandig lezen of bekijken. Het kennisgedeelte of de video's met vragen lenen zich daar goed voor.

Duur

De lessen zijn gemaakt voor een dubbel lesuur (ongeveer 90 minuten). Wanneer een enkel lesuur beschikbaar is, kan de les goed in delen gegeven worden of kunt u elementen weglaten naar keuze.

Materialen

Benodigde materialen:

- Digitaal schoolbord
- De leerlingen hebben een mobiele telefoon/tablet/laptop om de Kahoot op te spelen

De les wordt gegeven op een digitaal schoolbord. Er zijn schoolsystemen die heel beperkt gebruik kunnen maken van externe content (YouTube, Kahoot, Padlet of andere links). Als u de les van tevoren op het bord doorloopt, merkt u meteen of alles werkt. Maak uzelf vertrouwd met de in de les gebruikte tools. De volgende tools kunnen in de les voorkomen:

Padlet

Sommige lessen maken gebruik van Padlet. Dat is een leeg bord waar u en de leerlingen tijdens de les berichtjes op kunnen plaatsen. Het bord is openbaar, maar het heeft een webadres dat niet openbaar gemaakt is (dus niet te vinden met zoekmachines): alleen mensen die de link kennen, kunnen het bord vinden. Iedereen die de Padlet opent, kan daarop berichten plaatsen. Alleen de berichten die je zelf geplaatst hebt, kun je editen en verwijderen.

Tip: Als u een les gaat geven waar Padlet in gebruikt wordt, mag u dit van tevoren aan ons melden. U ontvangt dan van Bureau Jeugd & Media via Padlet een mail met een link. Als u via die link naar Padlet gaat, heeft u als docent nét iets meer rechten dan een leerling. U kunt

dan niet alleen lezen en schrijven, maar ook de berichten van anderen bewerken en wissen. Dat kan overigens alleen als u zelf ook even een account maakt: we raden u aan dat wel te doen, want dan kunt u eventueel ook berichten van grappenmakers snel ter plekke wissen. Kijk even hoe dat werkt, bij de voorbereiding van de les. Het is heel eenvoudig: alle uitleg vindt u aan de rechterkant van het bord.

Kahoot!

Elke les bevat een toets, meestal in de vorm van een Kahoot. Kahoot is een toets met een speels element. Leerlingen vinden het meestal erg leuk om te doen. Het zenuwachtige muziekje en de tijdsdruk is onderdeel van het plezier. Toch hebben zijn de vragen altijd serieus, zodat er echt even nagedacht moet worden.

Als u op het Kahoot-gifje klikt in de les, opent de betreffende Kahoot vanzelf. Instrueer de leerlingen dat ze met hun tablet, laptop of mobiel naar de link gaan dat daar gemeld wordt (www.kahoot.it). Daar moeten ze de pin intypen die op het bord staat en hun eigen voornaam opgeven. Dat laatste is belangrijk: alleen zo kunt u zien of iedereen aangemeld is, en wie wat antwoordt.

Neem de Kahoot ook altijd zelf van tevoren even door, zodat u weet welke vragen er gesteld worden.

(Tip: wees erop bedacht dat slimmeriken de code kunnen door-appen naar vrienden buiten de klas. Vreemde namen melden zich dan. Bedenk van tevoren hoe u daarop gaat reageren.)

Today'smeet

Sommige lessen maken gebruik van Today'smeet (www.today'smeet.com) Dat is een tool waarmee je tijdens een les leerlingen berichten kunt laten typen die in een lijst getoond worden. Als een chatbox, of zoals Twitter. Zo'n 'stream' wordt ook wel een 'back-channel' genoemd. Het voordeel hiervan is, dat leerlingen die normaal gesproken niet heel erg gemakkelijk hun vinger opsteken, of zich laten imponeren door anderen, meer ruimte krijgen om ook wat te zeggen. De url van de les kan door leerlingen worden ingetypt op hun laptop, tablet of mobiel. Voordat ze een berichtje kunnen schrijven, moeten ze een 'nickname' opgeven. Spreek van tevoren af of ze onder hun eigen naam mogen posten of dat het ook anoniem mag. Er zitten voordelen aan beide opties. Gebruik stout gedrag (vieze nicknames bijvoorbeeld) om dat ook aan de orde te stellen.

Tip: straf het niet af, maar vraag wat de reden is dat iemand dat doet. Onderzoek met z'n allen wanneer anonimiteit online zin heeft en wanneer niet. In dat geval wijk je af van de voorbereide lijn van de les, maar deze reflectie is zinvol en relevant voor de eigen praktijk van leerlingen in allerlei andere online situaties. Of kom er eventueel later op terug in een aparte les.

Instructie bij de mentorles 'Sexting'

Inleiding

In deze les staat het onderwerp *sexting* centraal. Deze les kan gegeven worden als een stukje mediawijsheid of in het kader van seksuele opvoeding, maar ook wanneer een incident met betrekking tot sexting of *shame sexting* heeft plaatsgevonden in de klas, op school of in de buurt. Het verschil tussen sexting en shame sexting wordt hieronder toegelicht.

Lesdoelen

1. Kennis

- De leerlingen kunnen de kenmerken, gevaren en gevolgen van sexting benoemen.

2. Vaardigheden

- De mentor (of docent) en de leerlingen gaan op een veilige, respectvolle manier met elkaar in gesprek over sexting.
- De leerlingen doen niet mee aan het verspreiden van naaktfoto's of filmpjes die ze krijgen van een ander.
- In plaats van te oordelen over slachtoffers van shame sexting, kunnen de leerlingen zich hiermee identificeren.

3. Houding

- 'Sexting is normaal, het hoort bij de seksuele ontwikkeling – ik veroordeel dus niemand die het doet.'
- 'Ik houd er rekening mee dat alles wat je op het internet zet of via internet verstuurt, er in principe altijd op blijft staan.'
- 'Ik stuur geen naaktfoto's of filmpjes van een ander door, want ik ben er ook verantwoordelijk voor dat anderen geen schade lijden door mijn gedrag.'

Algemeen

Begeleid het gesprek, stel open vragen

De leerlingen zijn mogelijk niet gewend om binnen de klas hun ervaringen te bespreken over een onderwerp als sexting. Zorg ervoor dat leerlingen elkaars input respecteren, elkaar niet uitlachen. Vraag door met open vragen, zodat leerlingen leren formuleren wat ze (online) hebben ervaren en wat ze daarvan denken. Bespreek eventueel eerst de omgangsregels. Bijvoorbeeld:

1. Laat elkaar uitpraten
2. Lach elkaar niet uit
3. Als je iets niet begrijpt, stel dan een passende vraag om toelichting
4. Wat hier in de klas besproken wordt, blijft in de klas

Laat de antwoorden vanuit de leerlingen komen

Sexting kan een onderwerp zijn waar leerlingen niet altijd gemakkelijk over praten. Misschien wordt er lacherig over gedaan of geeft u de les naar aanleiding van een shame sexting incident op school of in de buurt. Toch is het belangrijk dat u bij leerlingen het proces op gang brengt dat ze zelf met concrete ideeën en oplossingen komen voor vervelende online situaties. Probeer als mentor daar op

aan te sturen. Uw eigen houding tegenover sexting is daarbij erg belangrijk. Probeer niet teveel met de vinger te wijzen, maar benader het onderwerp met een bepaalde luchtigheid en een open blik. *Tip: het kan zijn dat u merkt dat er iets gebeurt in de klas tijdens de les. U ontvangt bijvoorbeeld subtiele signalen dat er wat bij één of meerdere leerlingen speelt. Mocht u op dat moment er niet klassikaal op kunnen gaan (bijvoorbeeld omdat het te persoonlijk is of dat er iets anders achter zit) laat het er niet bij zitten. Als u zulke signalen uit de klas ontvangt moet u daar wel wat mee. Lees van te voren het beleid van uw school met betrekking tot sexting en alles daaromheen en bedenk hoe u het beste kan reageren op zo'n situatie.*

Van oordelen over naar identificeren met

Bij een onderwerp als sexting en shame sexting kunnen leerlingen snel hun oordeel klaar hebben. In het geval van shame sexting kan een slachtoffer neergezet worden als dom ('*dan moet je maar geen naaktfoto sturen*'). Leerlingen hebben vaak het idee dat hen nooit zo iets overkomt. Dat is natuurlijk niet waar. Het is daarom belangrijk dat u probeert het gesprek te leiden van oordelen over naar identificeren met het slachtoffer. Daarnaast is het erg belangrijk dat u bewust bent van uw eigen houding en zelf ook niet oordeelt. In het geval van shame sexting kan het slachtoffer nooit de dader zijn!

Achtergrondinformatie over sexting

Bij sexting wordt vaak gelijk gedacht aan de berichten in de media waarbij naaktfoto's van een leerling de school rondgaan. Toch klopt dit beeld niet. Sexting betekent namelijk het versturen van seksueel getinte berichten of beelden. In principe is hier niets mis mee. De meeste naaktfoto's worden tussen verliefde stellen gestuurd. Het gaat pas mis wanneer iemands vertrouwen geschaad wordt en de foto of het filmpje wordt doorgestuurd of ergens online gezet. Dit fenomeen heet shame sexting.

Shame sexting is een vorm van (cyber)pesten en heeft nadelige gevolgen voor het slachtoffer. Daarnaast valt het juridisch gezien onder het verspreiden van kinderporno. Het is handig alvorens u deze les geeft te onderzoeken in hoeverre de school beleid heeft in het omgaan met shame sexting. Is het opgenomen in het schoolveiligheidsplan? En in het sociale veiligheidsbeleid? Bureau Jeugd en Media heeft een stappenplan ontwikkeld hoe om te gaan met shame sexting binnen uw school (<http://www.bureaujeugdmedia.nl/stappenplan-omgaan-met-sexting/>).

Instructie per blok

1. Intro

In de intro staat een filmpje dat het onderwerp sexting introduceert. Het is een verhaal dat dicht bij de belevingswereld van de leerlingen ligt. Het illustreert de motieven, kenmerken, risico's en eventuele gevolgen van sexting. Als u dubbelklikt op het filmpje, dan komt het op groot scherm.

Het filmpje wordt af en toe gepauzeerd. Er komt dan een vraag in beeld die de leerlingen individueel of klassikaal kunnen beantwoorden. Het filmpje gaat bij de meerkeuzevragen pas verder als alle juiste antwoorden zijn aangevinkt.

1. Kun je vijf redenen bedenken waarom iemand een naaktfoto of filmpje naar iemand anders zou sturen?

Deze vraag wordt gesteld om de leerlingen aan te sporen na te denken over beweegredenen. Antwoorden kunnen bijvoorbeeld zijn:

- *Om te experimenteren*
- *Omdat je iemand vertrouwt*
- *Omdat je verliefd bent*
- *Omdat je iemand wil versieren*
- *Omdat je verkering hebt*
- *Omdat je stiekem gefilmd bent*
- *Uit dwang (of semi-dwang, zoals manipulatie)*
- *Als grapje voor vrienden*

2. Wat zou je doen als je een naaktfoto van iemand uit je klas doorgestuurd krijgt?

Juiste antwoorden:

- *Ik zou de foto meteen verwijderen*
- *Ik zou tegen diegene die op de foto staat zeggen wat er aan de hand is (face-to-face)*
- *Ik zou naar de mentor/vertrouwenspersoon/docent gaan*
- *Ik zou diegene die de foto heeft doorgestuurd aanspreken*

3. Hoe denk je dat dit meisje zich nu voelt?

Juiste antwoorden:

- *Beschaamd*
- *Bang*
- *Verdrietig*

4. Hoe zou je deze situatie kunnen voorkomen?

Deze vraag wordt gesteld om te kijken hoe leerlingen denken over bij wie de fout ligt in het shame sexting verhaal en hoe je shame sexting zou kunnen voorkomen. Antwoorden kunnen bijvoorbeeld zijn:

- *Geen naaktfoto sturen van jezelf*

Dit antwoord legt de verantwoordelijkheid volledig bij het slachtoffer. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. Iedereen stuurt wel eens een naaktfoto of filmpje naar iemand, ook volwassenen – althans, als je dat zou doen is daar in principe niks mis mee. Het is passend gedrag bij adolescenten in de seksuele ontwikkeling. Het gaat pas fout als de ontvanger het vertrouwen beschaamt en de foto doorstuurt. Mocht dit antwoord gegeven worden, probeer leerlingen na te laten denken over of er ook veilige manieren zijn om aan sexting te doen. Bijvoorbeeld:

- *Wees onherkenbaar op de naaktfoto die je stuurt.*

Denk hierbij aan: geen hoofd/gezicht te zien of je slaapkamer niet herkenbaar als achtergrond. Let op: Vraag aan de leerlingen of dit echt een manier om problemen te voorkomen op school. Eigenlijk is het meer symptoombestrijding. Een betere oplossing zou zijn:

- *Stuur nooit een naaktfoto of filmpje door van iemand, ook al ken je die persoon niet.*

2. Kennis

Het kenniselement spreekt in deze mentorles voor zichzelf. Er worden vier onderwerpen besproken, namelijk 'sexting, wat is het?', 'de risico's van sexting', 'shame sexting' en 'veilige sexting'. Als je op een onderwerp klikt, verschijnt er een *pop-up* met tekst. De tekst kan klassikaal worden gelezen, of individueel. Er staan soms schuingedrukt vragen in de tekst om de leerlingen actiever te laten lezen. Deze vragen kunnen het best klassikaal worden besproken. Het wordt u aangeraden de kennisonderwerpen door te lezen voor u de les geeft.

3. Video

In het video-element staan twee filmpjes. Het wordt u aangeraden de filmpjes allebei te bekijken voor u de les geeft.

Het eerste filmpje is het aangrijpende verhaal van Amanda Todd, een Canadees meisje dat jaren gepest en gechanteerd is met een rondcircularende foto van haar borsten. Het is een heftig filmpje van 9 minuten, waarbij Amanda door middel van flashcards haar verhaal vertelt. Een paar uur nadat ze het filmpje online had gezet in 2010 pleegde ze zelfmoord. Meer informatie over Amanda Todd vindt u op: https://en.wikipedia.org/wiki/Suicide_of_Amanda_Todd

Het tweede filmpje is van de 'Bucket Boys'. Zij testen in het filmpje op een grappige manier of mensen offline (dus in het echt) zomaar naaktfoto's van iemand die ze niet kennen zouden verspreiden. Dit leidt tot verrassende reacties. Dit filmpje onderstreept dat het online delen van een naaktfoto heel snel kan gebeuren. Zonder er soms bij na te denken. Daarnaast kan het online delen van zo'n foto anoniem, waardoor er een emotionele afstand gecreëerd wordt. Wanneer iemand in het echt afgedrukte naaktfoto's in zijn/haar hand heeft en jou vraagt deze aan echte mensen uit te delen is de drempel natuurlijk veel hoger. Het is interessant om vragen aan de klas te stellen als:

- *Waarom denken jullie dat veel mensen moeite hebben met in het echt foto's te verspreiden?*
- *Wat is het verschil in online en offline delen? En waarom?*

4. Discussie

In het discussie-element staan drie stellingen, namelijk 'sexting hoort bij de seksuele ontwikkeling', 'shame sexting is eigen schuld, dikke bult' en 'ik zal nooit een naaktfoto of filmpje van iemand doorsturen'. U kunt op de stellingen klikken, dan verschijnt er een pop-up met vragen die de discussie kan ondersteunen of een andere wending kan geven.

5. Kahoot

Speel de Kahoot met de leerlingen. Mocht de link niet werken, kun je de Kahoot ook vinden door in te loggen op www.kahoot.it en te zoeken in openbare Kahoots naar 'mentorles sexting' of deze link in te voeren in de browser: <https://play.kahoot.it/#/k/2d0b9778-032f-45a7-b83c-7c034d758a12>

De Kahoot bestaat uit 6 vragen:

1. Hoeveel jongeren tussen de 14 en 18 jaar hebben wel eens een naaktselfie gestuurd?
Eén op de acht
2. Voor wie zijn de meeste naaktfoto's en filmpjes bedoeld?
Voor diegene waarmee je een vaste relatie hebt en vertrouwt
3. Hoe heet het als je naaktfoto's of filmpjes doorstuurt of openbaar maakt waarop iemand anders staat dan jijzelf?
Shame sexting
4. Hoeveel procent van de jongeren vindt het normaal om naaktfoto's of filmpjes door te sturen?
6%
5. Voor wie kan het doorsturen van naaktfoto's en filmpjes negatieve gevolgen hebben?
Voor de dader(s) en het slachtoffer
6. Wat doe je als je een naaktfoto van iemand doorgestuurd krijgt die niet voor jou bedoeld is?
Ik verwijder deze en vertel het slachtoffer wat er gebeurd is

6. To Do

De opdracht voor de leerlingen is:

Maak met een groepje van vier of vijf leerlingen een campagneposter om te zorgen dat niemand meer een naaktfoto of filmpje van iemand doorstuurt. Maak er een poster van en presenteer deze in de klas.

Het doel van deze opdracht is dat leerlingen met elkaar in groepjes bedenken hoe zij deze boodschap willen overbrengen. Hierbij moeten ze rekening houden met diegene die de naaktfoto heeft gemaakt, diegene die het vertrouwen heeft beschaamd door deze door te sturen en diegene die de foto verder verspreid en verder niets doet. Met de opgedane kennis uit de les kunnen ze dit maken aan elkaar presenteren.

Tot slot

Succes met de les. We horen graag wat u van de mentorles vond. Mail naar: info@bjm.nl Hartelijk dank!

